

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри декоративного мистецтва і реставрації
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

РУДЕНЧЕНКО Алли Андріївни

на дисертаційне дослідження Афанасьєвої Наталії Анатоліївни на тему
«Професійна підготовка викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних
дисциплін» представлене на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із науковими програмами, планами. Дисертаційне дослідження Афанасьєвої Н. А. на тему «Професійна підготовка викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін» актуалізує пріоритетну проблематику модернізації професійної підготовки викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін в умовах соціальної турбулентності та цифровізації суспільства. Актуальність обраного авторкою вектора наукового пошуку підсилюється суперечностями між: сучасним розвитком індустрії дизайну (діджиталізація, нові візуальні мови, запит на креативність економічних видів діяльності) та консервативністю та недостатньою адаптивністю змісту і структури спеціальних дисциплін у професійній підготовці викладачів сфери дизайну у вітчизняних ЗВО; соціальним замовленням на висококваліфікованих викладачів сфери дизайну зі здатністю до забезпечення спеціальних дисциплін та дефіцитом умов для формування та розвитку їх професійної майстерності з володінням навчально-методичного органайзеру спеціальних дисциплін професійної підготовки викладачів сфери дизайну; надмірними вимогами до інструментальної компетентності викладачів сфери дизайну (досконале володіння профільним софтом та техніками) та відсутністю гнучкості системи неперервної освіти з врахуванням специфіки сучасної дизайн-освіти; орієнтацією на творчу самореалізацію здобувачів освіти та обмеженою інноватикою навчально-методичного органайзеру спеціальних дисциплін (цифрові технології і дизайн-моделювання; комплексне – графічне і комп'ютерне дизайн-проекування; композиція/кольорознавство/колористика; спеціальна техніка рисунку, живопису та спецрисунку; пластична анатомія; художньо-естетична діяльність; методика навчання спеціальних дисциплін), які здатні застосовувати викладачі спеціальних дисциплін у практиці дизайн-освіти.

Суттєвою перевагою роботи є всебічне відображення векторів модернізації дизайн-освіти, серед яких особливе місце посідають процеси цифровізації, актуалізація концептів етнодизайну, а також гармонізація

українських освітніх стандартів із європейськими орієнтирами підготовки викладачів сфери дизайну, а саме науковий внесок авторки визначається проєктуванням, теоретичним обґрунтуванням та упровадженням структурно-організаційної моделі професійної підготовки викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до науково-дослідної роботи «Освітня політика якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм для сталого розвитку України» (ДР № 0122U000046, 2022 – 2024 рр.). Тему дисертації уточнено рішенням вченої ради Український державний університет імені Михайла Драгоманова (протокол № 1 від 28 серпня 2025 р.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що уперше:

– обґрунтовано теоретичні і методичні аспекти спеціалізації професійної підготовки викладачів сфери дизайну;

– розроблено, обґрунтовано та верифіковано структурно-організаційну модель професійної підготовки викладачів сфери дизайну для забезпечення спеціальних дисциплін у підсистемах – цільова, організаційна, методична, змістова, технологічна, технічного регулювання, функціонально-змістова та результативна у виокремлених педагогічних умовах; розроблено та апробовано критеріальний апарат оцінювання рівнів (початковий, достатній і високий) сформованої здатності викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін у критеріях – аксіологічний, функціонально-технологічний та креаційний;

– здійснено уніфікацію змісту і структури здатності викладачів сфери дизайну до забезпечення та у контексті спеціальних дисциплін галузі знань 02 Культура та мистецтво, спеціальності 022 «Дизайн», освітньо-професійних програм «Графічний дизайн» та «Дизайн середовища»;

– сформульовано у авторському трактуванні дефініції «здатність викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін», «освітній процес організації професійної підготовки викладачів сфери дизайну»;

– удосконалено методичний органайзер забезпечення циклу професійної підготовки здобувачів освіти галузі знань 02 Культура та мистецтво, спеціальності 022 «Дизайн», освітньо-професійних програм «Графічний дизайн» та «Дизайн середовища» за напрямками проблемної тематики спеціальної підготовки, а саме – цифрові технології і дизайн-моделювання, комплексне – графічне і комп'ютерне дизайн-проєктування, композиція/кольорознавство/колористика, спеціальна техніка рисунку, живопису та спецрисунку, пластична анатомія, художньо-естетична діяльність, методика навчання спеціальних дисциплін та методологія наукових досліджень та інтелектуальна власність;

– подальшого розвитку набула методологія професійної підготовки

викладачів сфери дизайн до забезпечення спеціальних дисциплін у неперервній освіті.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомлення зі змістом дисертації та опублікованими працями дає підстави констатувати високий рівень та наукову обґрунтованість отриманих результатів. Здобувачка продемонструвала високу методологічну культуру, чітко окресливши ключові складники наукового апарату: об'єктно-предметне поле, дослідницькі завдання, систему методів дослідження, а також параметри новизни та практичне значення роботи. Провідний вектор дисертації підпорядкований модернізації теоретико-методичного інструментарію викладання фахових предметів, що має забезпечити якісну підготовку викладачів дизайну до ефективної діяльності в освітньому та інноваційному середовищах.

Матеріали дослідження належним чином апробовані на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях, а основні результати дисертації представлено у 9 наукових працях, а саме: 4 статті у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки, 4 тези і матеріали доповідей апробаційного характеру та публікація, яка додатково відображає наукові результати дисертації.

Основні наукові здобутки та результати дисертаційного дослідження.

Серед ключових наукових здобутків, які визначають вагомість дисертації Афанасьєвої Н.А., особливої уваги заслуговують – здійснений дефінітивний та теоретико-аксіологічний аналіз стану розробленості та практично-корисного досвіду професійної підготовки фахівців сфери дизайну з уточненням тезаурусу педагогічної проблеми; обґрунтування у теоретичних і методичних аспектах організацію освітнього процесу забезпечення спеціальних дисциплін у професійній підготовці викладачів сфери дизайну; розробка та уніфікація змісту і структури здатності викладачів сфери дизайну до забезпечення та у контексті спеціальних дисциплін галузі знань 02 Культура та мистецтво, спеціальності 022 «Дизайн», освітніх програм «Графічний дизайн» та «Дизайн середовища»; розробка та обґрунтування критеріального апарату оцінювання рівнів здатності викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін; розробка, обґрунтування та верифікація структурно-організаційної моделі професійної підготовки викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін.

Практичне значення отриманих результатів дослідження підтверджено впровадженням результатів дослідження під час організації освітнього процесу здобувачів освіти спеціальності 022Дизайн в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова (акт впровадження № 326 від 27.11.2025р.), Полтавського національного педагогічного університету ім.

Короленка (довідка впровадження № 1795/01-51/02 від 02.12.2025 р.) та Арт академія сучасного мистецтва імені Сальвадора Далі (довідка впровадження від 18.10.2025 р.), а саме: упроваджено структурно-організаційну модель професійної підготовки викладачів сфери дизайну для забезпечення спеціальних дисциплін; розроблено навчально-методичне забезпечення курсів та дисциплін «Рисунок», «Живопис», «Спецрисунок»; розроблено навчально-методичне забезпечення циклу професійної підготовки здобувачів освіти галузі знань 02 Культура та мистецтво, спеціальності 022 «Дизайн», освітньо-професійних програм «Графічний дизайн» та «Дизайн середовища» за напрямками проблемної тематики спеціальної підготовки, а саме – цифрові технології і дизайн-моделювання, комплексне – графічне і комп'ютерне дизайн-проектування, композиція/кольорознавство/колористика, спеціальна техніка рисунку, живопису та спецрисунку, пластична анатомія, художньо-естетична діяльність, методика навчання спеціальних дисциплін та методологія наукових досліджень та інтелектуальна власність.

Розроблені навчально-методичні матеріали, рекомендації та структура змістових модулів можуть бути безпосередньо інтегровано в освітній процес мистецьких ЗВО та академій, що здійснюють підготовку за спеціальністю Дизайн. Крім того, матеріали дослідження є цінним ресурсом для курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, які прагнуть оновити власну траєкторію викладання.

Аналіз змістового наповнення дисертації та ступінь її завершеності.

Представлена робота має чітку та логічно вибудовану структуру, що свідчить про її повну завершеність. Матеріал дисертації розподілено між вступом, трьома логічно пов'язаними розділами, висновками до них, загальними висновками дослідження, списком використаної літератури до кожного розділу окремо та додатками.

Перший розділ дисертації «ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ СФЕРИ ДИЗАЙНУ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН» присвячено глибокому теоретико-методологічному підґрунтю проблеми дослідження, а саме детально здійснено дефінітивний та теоретико-аксіологічний аналіз стану розробленості та практично-корисного досвіду професійної підготовки фахівців сфери дизайну, а також контент-аналіз нормативно-правового регулювання професійної підготовки викладів сфери дизайну. Уточнено сучасне бачення понять «дизайн», «фахівець», «професійна підготовка викладачів у сфері дизайну», «аксіологія», «цінності», «творчість викладачів спеціальних дизайнерських дисциплін», «здібності», «здатності викладачів сфери дизайну», «дизайн-мислення», «проектна культура викладачів сфери дизайну».

Встановлено, що аксіологічний вимір професійної підготовки викладачів сфери дизайну має багаторівневу структуру, у межах якої інтегруються постматеріальні цінності, орієнтовані на самореалізацію та якість життя; цінності особистісної автономії та самовираження; гуманістичні орієнтири, що забезпечують пріоритет людини, її гідності та розвитку; соціально відповідальні цінності, спрямовані на забезпечення етичності професійної діяльності, інклюзії та суспільної значущості результатів освітньо-проектної практики; цифрові та інформаційні цінності, що передбачають відкритість знань, цифрову грамотність, мережеві форми комунікації та взаємодії; інноваційно-креативні цінності, які охоплюють креативність, інноваційність, дизайн-мислення, здатність до експерименту та нестандартних рішень; екологічні цінності сталого розвитку, пов'язані з відповідальністю за довкілля, ресурсозбереженням та екологічною етикою; культурно-ідентичні цінності, що передбачають збереження культурної спадщини, національної ідентичності та традицій у сучасному культурному просторі; професійно-етичні цінності, які включають професійну відповідальність, доброчесність, етичність дизайнерської діяльності та культури праці; комунікативно-мережеві цінності, що ґрунтуються на відкритості, діалогічності, колаборації та міжкультурній взаємодії у глобальному суспільстві.

У другому розділі «МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЄКТУВАННЯ СТРУКТУРНО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ СФЕРИ ДИЗАЙНУ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН» представлено розробка та обґрунтування проєктування структурно-організаційної моделі професійної підготовки викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін у цільовій, організаційній, змістовій, технологічній, техніко-регулятивній, функціонально-змістовій та результативній підсистемах.

Особливої уваги заслуговує обґрунтування новітніх форматів педагогічних класичних і спеціальних педагогічних умов для забезпечення ефективності презентованої моделі та її верифікації, а саме – цифровізації професійної підготовки викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін; формування середовища сприяння нарощення потенціалу художньо-естетичної культури дизайн-проєктування за призначенням у модернізації спеціальних перетворень та забезпечення сталості, де перша, здавалось би вже є визнаною в академічній спільноті, якби це стосувалось сфери дизайну, яка має цілісну архітектуру інституалізації індустрії дизайну та спеціального призначення, а друга, хоч і вважається методологічно обґрунтованою у контексті художньо-естетичної культури у професійній підготовці та розвитку викладачів, проте в повній мірі окреслює специфіку розбудови культур-потенціалу сфери дизайну, в цілому, та дизайн-

проектування, зокрема, у семантичному виразі необхідності модернізації спеціальних агентів перетворення для аксіологічного футуризму сталості.

Зміст третього розділу «ОРГАНІЗАЦІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВЕРИФІКАЦІЯ СТРУКТУРНО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ СФЕРИ ДИЗАЙНУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН» презентує розроблення змісту і структури здатності викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін у педагогічних умовах їх професійної підготовки згідно стандартів вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 022 «Дизайн» – першого (бакалаврського) рівня, (наказ МОН України від 13.12.2018 р. № 1391) з кваліфікацією – бакалавр дизайну за спеціалізацією та другого (магістерського) рівня (наказ МОН України від 21.12.2018 р. № 1433) з кваліфікацією – магістр дизайну; встановлення ефективності структурно-організаційної моделі професійної підготовки викладачів сфери дизайну для забезпечення спеціальних дисциплін за розробленим критеріальним апаратом

Підсумкові положення до кожного з розділів, як і загальні висновки дисертаційної роботи, відзначаються логічною послідовністю, належною науковою аргументацією та репрезентують усю повноту отриманих результатів. Ступінь висвітлення основних результатів роботи у друкованих працях авторки є цілком достатнім і демонструє завершений характер дисертації. Наявні публікації засвідчують якісну апробацію отриманих даних та належне оприлюднення основних теоретико-практичних положень дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Констатуючи високу наукову якість дисертаційної роботи, обґрунтованість її теоретико-методичної бази та репрезентативність емпіричних даних, рекомендую звернути увагу на певні аспекти дискусійного та рекомендаційного спрямування:

1. У першому розділі дисертації «ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ СФЕРИ ДИЗАЙНУ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН» варто було б виокремити семантичні ознаки дизайн-освіти у контексті забезпечення спеціальних дисциплін викладачами сфери дизайну.

2. У другому розділі дисертації «МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЄКТУВАННЯ СТРУКТУРНО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ СФЕРИ ДИЗАЙНУ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН» при обґрунтуванні структурно-організаційної моделі професійної підготовки викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін варто було визначити кореляцію складових підсистем у зв'язках, що забезпечують синергію з обґрунтованими педагогічними умовами та кінцевими результатами підготовки.

У третьому розділі дисертації «ОРГАНІЗАЦІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВЕРИФІКАЦІЯ СТРУКТУРНО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ СФЕРИ ДИЗАЙНУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН» значну увагу приділено методичним рекомендаціям щодо забезпечення викладання освітнього компоненту

4. Варто чітко конкретизувати основну мету виокремлених і запропонованих змістових модулів у організації освітнього процесу забезпечення спеціальних дисциплін у професійній підготовці викладачів сфери дизайну.

Висловлені зауваження та побажання спрямовано на вдосконалення дисертаційної роботи та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Висновок. Дисертаційне дослідження Афанасьєвої-Наталії Анатоліївни «Професійна підготовка викладачів сфери дизайну до забезпечення спеціальних дисциплін» за своєю актуальністю, науковою новизною, рівнем обґрунтованості результатів, теоретичним і практичним значенням є самостійним, завершеним та вагомим науковим пошуком. Дисертаційна робота відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами), а також вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка Афанасьєва Наталія Анатоліївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки, а авторка, Афанасьєва Наталія Анатоліївна, повною мірою заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувача кафедри декоративного мистецтва і реставрації
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

«25» травня 2026 р.

